

Cédulák XXIX.

– gyermekként úgy képzeltem el a felnőttkort, mint a tudás birtokosát. Így a vége felé nyilvánvaló, Szókratész meg is mondta, *csak kérdéseink lesznek többen...* Egyszóval: régtől tapasztalom, úgy megyek el, nem ismerem embertársaimat. Ha ez pontosabb, Thomas Mann szavával: *legnagyobb titkunk az Ember*. Példázat számomra Karig Sára életinterjú-kötete, aki hét évet töltött Vorkután, az Északi-sark közelében lévő sztálini kényszermunkatáborban. Rákosi idején, 1947-ben ítélet nélkül mint a népi demokráciában nemkívánatos elemet elhurcolták, Sztálin halála után hazaengedték. Akkoriban így és ennél sokkal rosszabbul is ment ez, ezért könyvének a címe *A szerencse lánya*. Azok a szovjet hadifoglyok, akikkel beszélgettem, nem gyűlölték az oroszokat, de a rendszerük nem embernek való, mondta nekem a '70-es évek végén. Mélyen megdöbbenett. Karig Sára Lenint olvasott a táborban, eredetiben, amiről megjegyzi, illet más politikai fogoly akkoriban aligha művelt. Táborozása idején orosz barátnői voltak, egy éjjel ugyan odafagyott a haja a szellőzőablak rácsához, mert este elfelejtette becsukni az ablakot, de túlélte a fogságot, harag nélkül. Ha jól mondom, '58-ban elutazott Moszkvába Paszternakhoz, Illyés Gyula ajándékaival. Itthon műfordítóként dolgozott, Bulgakovot fordított, angol és francia szerzőket az Európa Kiadónál évtizedekig. Mélyen elkötelezett szocdem volt, már a háború előtt is. '56-ot ellenforradalomnak tartotta, de megértette a zsarnokság elleni fölkelést. A rendszerváltást is megélte, de nem lelkesedett. Embermentő áldozataiért Anglia állampolgárságot ajánlott számára a háború után, majd élete végén megkapta a Világ Igaza elismerést. Tiszta ember maradt mindvégig. *Észak-fok, titok, idegenség*.

– *Emlékeink, a cafatokra szakadt Idő* – Cioran, a francia–román bölcselő szavai, akit a már többször említett Réz Pál idéz. Ami veled

történt, mind az egész, élményeid fölfoghatatlan folyama, innen emelsz ki egy képet, önkényesen, mert magadénak véled – természetesen nem azt, ami valóban történt veled, de amire most, így utóbb emlékezel. Ha kell, szent esküvéssel vallod, mert így látod most, ilyenek építetted lelkedben a megidézett képet. De hogy valójában mi történt akkor – Istenem, milyen régi játék! Akutagava *A vihar kapujában* című könyvében mesél több ilyen történetet, megidézve az események valamennyi szereplőjét, élöket s holtakat egyaránt – elmondásukkal mind távolabb kerülünk a vélhető valóságtól... *Nem tudható, mi megesett?* Történészekről hallani, hogy egyedül az adatok és a tények számítanak, a többi legföljebb jól alapozott képzelet. De akkor hová tűnik a múlt? Föloszlik, mint hajnali pára. És ha emlékeink sem sorjáznak elménk egy titkos, nehezen nyíló fiókjában – mert nincsenek a láthatóságra előkészítve? Fájdalom, mondják mostanság, de te magad teremtetted őket mind! Valami bizonytalan ködképből, amelyet föl kell öltöztetni, hogy elmondható legyen! Egy este, már égtek a lámpák, amint benyitottál a kávézóba, ott ült egy ismerőssel, aki hevesen magyarázott neki. Te évek óta először láttad, ő visszanézett, de mintha nem akarná, hogy lásd, azt végképpen nem, hogy más is tudjon rólad... Ó, Istenem, kiléptél az utcára. Ennyi volt? Akkor láttad utoljára... Hová lesz a múlt?

– nem mindennapi látvány, elsőre kis kapkodással kerestem magyarázatot, nevét legalább, aztán, hogy megjelent az égen minden este, heteken át – szokott vendég. Állítólag az Orion csillagkép, de nekem olyan fura látvány. Délről nyugatra tart, este 7 óra körül, és ha 10 percig mutatkozik. Egyszer visszafelé láttam haladni, de elfogadom, rosszul néztem. Annyit már rég nem iszom, hogy illet lássak, biztos a szokott pályáján haladt, csak fordítva láttam. Kicsike kép, nyugati felén két fényvonal, éles szögben, ellenoldalán,

délen egyetlen fénycsík fölül. Olykor az ablakon keresztül is látom, de az erkélyről tisztán. Ha ez lenne az Orion csillagkép, mint olvasom, az ógörögök előtti időkben, a régi Babilonban kapta nevét, de az meg már az idő mélyébe gyökerezik, mert látták ők is, és előttük még ki mindenki, talán régi istenektől kapta nevét... Várkonyi Nándor szerint az óegyiptomi piramisok (mert mások is építettek ám!) alkotói évezredekkel előbb ismerték és alkalmazták a Pitagorasz-tételt, mint a görög bölcs, aki az egyiptomi papokhoz *járt iskolába*. És ehhez a témához kötődnek a mezopotámiai téglák is, Kheopsz piramisának építőkövei... *Mélységesen mély a múltnak kútja* – ne mondjuk inkább, hogy *feneketlen*? Thomas Mann szavainál meg is állhatunk. Merre tovább? Az a három vonás ott az égen mindent látott, ami velünk történt. Mint a Hold. Valakik most jöttek rá, így mi is tudhatjuk – bizony 4 milliárd éve égi kísérőnk. Mit mesélhetne – ha beszélhetne...

– Akutagava meséli... amint Buddha egy májusi hajnalon a paradicsomban sétál, egy tópart-ra ér, édes illattal virágzó lótoszokhoz. A virágok között a víztükör mélyére nézve az isteni megvilágosodott megpillant az odalenti pokol mélyén egy rablógyilkost. Eszébe jut annak egyetlen jó cselekedete, amikor egyszer nem taposott el egy pókot! Nosza, egy ezüstös pókfonalat ereszt le a mélységbe, hadd jöjjön föl azért az egy szem jótettért! A szörnyű bűnös kapaszkodik is fölfelé rendszeren, mígnem elfárad, megáll és visszanez. Rémülten látja, a tengernyi bűnös mind kapaszkodik a pókfonalba, amelyen ő is függ! Amint meglátja sorsársai tömegét – zsupsz, elszakad a fonál, zuhog vissza a mélységbe mindenki. Buddha pedig látva a rablógyilkos bukását, mély szánalmat érzett, és elszomorodott. Talán a majdnem megmentett ember sorsán borongott, talán mert nem tudott segíteni rajta? A mesemondó még hozzáfűzi, a mennyei tó lótoszvirágai hófehéren illatoztak – rezdületlen. Ám ha így történt, vajon ismerte-e Buddha az embert, a pokol mindennapi nyomorúságában vergődő, örökösen a paradicsomi boldogságot kergető embert? Az Örökkévaló *egyszülött Fiát*, Jézus Krisztus Urunkat küldte az ember életét megismerni, első kézből tájékozódni, megtudni, milyen az ember élete. Válaszolhatsz Te is, Testvérem.

– szokatlan kényszerűség, de idekíváncozik Akutagavától még egy mese. Ez pedig a borférégről szól, és szerinte kínai eredetű, mondván, ő is tud úgy moralizálni, mint a kínaiak... Történt pedig, hogy egy Liu nevezetű gazdag földbirtokos házában megjelent egy *hegyi pap*, és közölte vele, kiúzi testéből a borféréget. Eme jószág miatt ivott Liu gazda naponta számos kancsó mézes bort, a részegség legkisebb jele nélkül, továbbá tekintélyes, fölöttébb tekintélyes pocakja nőtt. Liu elfogadta a kihívást, és pucéran kifelé küldte a tűző napra, mire kis idő múlva a borfereg ki is csuszszant a nyeldekklőjén – zsupsz, egyenesen a feje mellett illatozó boroskancsóba! A jóra való ember így most már nélküle élt tovább. Csakhogy alig három esztendő múltával Liu gazda vagyona elszelelt, ő maga testileg megrokkant, árnyéka lett előző önmagának, a borra pedig gondolni sem bírt. Falujában sokakat foglalkoztatott életének változása, s vélekedésük megoszlott – miért is történt mindez? Egyesek szerint Liu csak jól járt, megszabadult a rusnya férgétől. Mások meg azt magyarázták, azért vesztette el vagyont, egészségét, mert testéből kiűzetett védelmezője – a borfereg. Néhányan meg állítják, szerintem hajlott erre a mesélő is – Liu nem veszíthette el a borféréget anélkül, hogy önmagát is ne áldozza föl. Mert a borfereg olyan sokáig élt vele, benne – eggyé váltak. *Szabadíts meg a Gonosztól!* – de az már életünk része! Nem vagyunk nélküle, ha mégis – mássá leszünk... Mit tegyünk, ha összenőttünk? Változtasd meg az életed! Most?

– *Én mondom: Még nem nagy az ember. / De képzeli, hát szertelen.* József Attila szavai pontosak, akár ha *csillag megy az égen*. Egy borász mondja, kicsit magát is meglepve – milyen törekény a civilizáció! Fukuyama tán 30 éve nyerte meg a világ urait fölismerésével: ez a világ a világok legjobbika! Az *endizmus* diadala! Vége az útnak, nem kell tovább kaparni, ez a mi demokráciánk, természetesen az amerikai a legjobb, nincs tovább... akik még keresgéltek, kövesse-tek! Amerika fiatal nemzedékei tömegesen rajonganak Marx eszméiért, már amiket ismernek belőlük, például legyen mindenkinek szép új autója, sok pénze is, és akkor boldogsága is! A jövő ott, náluk is titok, mint mostanra Európában is az lett. Szolid borzongással vegyített lenézéssel tanultunk a középkori európai járványokról: kolera,

pestis... És most? A patikák előtt utcai sorok, a húsbolt kifosztva, a lisztespolcokat naponként újratöltik, a külvárosi élelmiszer-áruházban nincs citrom, megszokott életünk fölborult. Annyival vagyunk előbbre, hogy ugyan mi sem látjuk, miként eleink sem látták az apró vírusszörnyeket, amelyek ránk hozták a frászt, de beszélni tudunk róluk. Természetesen rosszkor, a mai európai nem készült föl egy ilyen veszedelemre. Egyébként semmire sem készültünk fel, de erre végképpen nem. *Lélekcserélő idők*, mondta Jókai a forradalomkor – tartok tőle, most sincs másként. Ha egyszer megszabadulunk a szörnyecskéktől – talán lesznek, akik töprengeni fognak –, maradjon a semmitmondó üres élet, vagy keressünk új ösvényeket a jövőbe? De most még a jövő árát sem ismerjük, ami által túljutunk a jelenen... Kik lesznek az áldozatok, akik életét elveszi a sors? És lesz olyan idő, amikor nem fenyeget többé a koronavírus? Vagy csak szünetet tart majd egykor? Tavasz nyílik, a fényesség idejének kezdete...

– légy alázatos, int a tisztelendő. Ne hidd magad mindentudónak, sem minden fölöttinek, ki hatalmába von bármit, mert megteheti! Szerényen, élj szerényen, mint aki köszöni, ami van, de nem bódítja el gazdagsága! Uram, ezeket az intelmeket nem érzem magamra vonni. Ha voltam is gőgös, kevély – megfizettem érte. Ha boldog, megadtam kamatostul tartozásom. Igaz, most látszatra mintha mások fölé emelném magam – de nem kívánom. Mindössze ezt a mi mai világunkat marasztalom! Afféle balga prédikátorként, mint Jónás, már megint ő, akit *egy cifra oszlop tetejére tettek, szónokoljon, s jövendölje végét a világnak*. A hatalmasok meg dőzsölve mulatoztak, játszva szolgálják egyetlen életével, s buliztak másnapig. Így, ama hajdan volt Ninivében, a sivatag szélén ragyogó gőgös fellegvár-

ban, hová az Úr küldte Jónást prédikálni. Inteni a jóra, tanítani, hogy féljék az Istent, mert ami van – szellőrezdületre múlik, mint harmatcsepp virágon. Menj, s prédikálj a város ellen! Cifra oszlop tetején, hogy röhögjenek? Ha nézed, láthatod – megállíthatatlanul rohan a világ, már *a szabadság kis köreit* sem engedi. Kapálózhatasz, de rabja vagy. Nyakadba ül ezerrel, amíg nem gyűr maga alá... Intő jelek – kit érdekel? Életed árán is velük tartasz, nincs kiút. Majd föleszmélünk? Fohászkodunk? Magunk erejéből aligha.

– a mamához hetente legalább kétszer fölszalad a lánya, előtte rácsörög, jöjjön ki az ajtóba, viszi a tápot. Nem adja a kezébe, csak ha van nála valami ruha, inkább leteszi a köre, valamit kérdez, és már rohan is tovább. Vasárnap ugyanez. A mama szeretne egyik délelőtt elmenni a szomszédos boltba, mert a Pannika neki elteszi az ő kenyérét, amit szeret, a lánya pedig ott vesz kenyeret, ahol éppen meg tud állni a kocsival. Másik mama a járvány előtt hetente kétszer főzött a két unokájára, ilyenkor azok jöttek, ha kedvük volt, néha még beszélgettek is vele, ilyenkor ő a fellegekben járt a boldogságtól. Most nem járhatnak hozzá. Dédimama ugrált, de legalábbis futott a rendszeresen rábízott kétévessel, aki egyszer lefektette a nagyit, saját kis takarójával bebugyolálta, arcát simogatta, aludjál szépen, nagy! Dédike a mennyek országában. Most könnyeit nyeli a telefonban, mert csak videókat kap, nem láthatja tündéréjét hetek óta élőben. Mindenki jót akar, előírásosan viselkedik – csak az öregek szíve megszakad. Uram, csapásod súlya alatt széthullik világunk. Mindent uraló hatalmunk gőgje hanyatlík, kapaszkodóink szakadoznak. Többedszerre olvasom, utána nem tudjuk majd ott folytatni, nem tudunk majd úgy élni – mint megszokottan eddig tettük. Bárcsak megélnénk mindahányan, és mondhatnánk – túléljük!